

hacten^o de fauore et p^rtectione ap^lice sedis obtinuit/ vt nullus in monasteria vel abbates ordinis memorati quolibet ecclesiastica sniam p^rmeret/ vel p^rsonas in eodē ordine p^rstitutas excōis/ vel suspēsiōis / seu interdicti p^rmulgatōe grauaret. Quia vero refrigescēte caritate multoz vsq^{ue} adeo malicia noscī abūdas se/ vt nōnulli eoz q^{ui} ecclesijs dei modernis tēporib^{us} sunt p^rlati trāsgrediant^r terminos ab antiq^uozib^{us} p^rstitutos/ et iⁿ vestrū spāl^r ordinē idebitā exercere nō dubitēt vltionē. P^rntiū l^raz inscriptione statuim^{us}/ et auctoritate ap^lica p^rfirmam^{us}/ vt nulli oīno liceat in vos/ vel monasteria v^ra/ seu fratres inibi p^rstitutos p^r id q^{uod} ab origine ordinis noscī obseruatū/ excōis/ vel suspēsiōnis/ seu interdicti sniam p^rmere. Quā si deprompta fuerit auctoritate ap^lica decernim^{us} nō tenere. Adijciētes q^{ui} decernim^{us}/ vt archiep^{iscop}i et ep^{iscop}i in recipiēdis p^rfessiōib^{us} q^u a b^en^edictis vel b^en^edicēdis abbatib^{us} exhibent^r ea sint forma et exp^ressione p^rtentī q^u ab origine ordinis noscī instituta/ scz vt abbates ip^si/ saluo ordie suo/ p^rfiteri debeāt/ et p^rtra instituta ordinis nullā p^rfessionē facere cōpellant. Nulli q^{ui} oīno hoīm liceat hāc paginā n^re p^rstitutionis et cōfirmatōis infringere/ vel ei ausu temerario p^rtraire. Si q^{ui} aut^{em} hoc attēptare p^rsūperit indignationē oipotētis dei et beatorū Petri et Pauli ap^{osto}lorum eius se nouerit incurfurū. Datū Veronei. xj. kl. Decembris.

Similē bullā in forma expedit d^{omi}nus Urbanus p^p. iij. q^u incipit/ Abonastice sinceritas.

Hoc etiā priuilegiū in forma cōfirmat/ innouat/ et plurimū auctorizat d^{omi}nus Clemens p^p. v. vide loco suo.

Priuilegiū d^{omi}ni Urbani pape iij. Per q^{uod} cōcedit vt si ep^{iscop}i mun^{us} b^en^edictiōis et alia q^u ad officiū ep^{iscop}ale p^rtinēt abbatib^{us} ordinis exhibere renuerit/ liceat eis si sacerdotes

fuerint proprios nuncios benedicere/ et alia
 que ad officium abbatis pertinet exercere/ ac ab
 alio episcopo ea recipere que a suo fuerit denega-
 ta. Quod episcopi in benedictionibus abbatum ea sint
 preteriti forma professionis que ab origine ordinis
 fuit instituta/ scilicet saluo ordine suo. Quod sede
 episcopali vacante/ hec omnia a vicinis episcopis suscipere
 possint. Quod ab episcopis transeuntibus pro mo-
 nasteria/ monachorum ordinationes/ vasorum
 et vestium benedictionem recipere valeant.
 Quod nulli liceat personas ordinis etiam pro mo-
 nasteriorum substantia vel possessionibus ad
 iudicia secularia trahere/ seu nos ad concilia/
 synodos/ aut aliquos forenses conuentus
 trahere/ seu ad loca ordinis causa ordines
 celebrandi/ chrisma faciendi/ causas tractan-
 di/ vel congregationem conuocandi accedere. Quod
 nullus infra miliare ab abbatibus vel gra-
 uibus nostris edificia noua faciat. Quod in cau-
 sis propriis/ siue civilibus/ siue criminalibus pertine-
 ant questionem liceat nobis fratrum nostro-
 rum testimoniis uti. Quod nullus vicinos vel
 mercenarios nostros pro eo quod nos adiuue-
 rint ad laborandum in illis diebus in quibus

laboram⁹ ⁊ alij feriant/vel occasione pri-
uilegiōrū nobis a sede ap̄lica cōcessorū/
seu p̄pter detentionē decimarū/vel bñfa-
ctozes n̄ros interdicerē/aut vinculo ana-
thematis innodare audeat. Et si for̄sā op-
positū factū fuerit/possim⁹ tales absolue-
re/⁊ eis ecclesiastica sacramenta ⁊ sepultu-
ram ministrare.

De Rbanus Ep̄s seruus seruoꝝ dei.
Dilectis filijs abbati ci-
sterciē⁹ ⁊ vniuersis coabbatib⁹ eius sub eo-
dē ordine deo seruiētib⁹. Salutē ⁊ ap̄licā be-
nedictionē. Cū ordo vester p̄ infusionē diui-
ne gratie longe lateq; fidelib⁹ christi sit odor
vite in vitā/in his que iuste req̄ritis tāto fa-
cilius nostrū imp̄timur assensum/quāto plu-
res vestro exēplo in ecclesia dei p̄ficiunt ad salutē. Eap̄pter
dilecti in dño filij vestris iustis postulatiōibus clemētius an-
nuētes/⁊ sollicite p̄uidere volētes ne ad id qđ v̄ram religionē
dedecet/altoꝝ possitis malignitate cōpelli/felicis memorie
Lucij pape p̄decessoris nostri vestigijs inherētes vobis aucto-
ritate p̄ntiū indulgem⁹/ vt si archiepi vel epi in quorū parro-
chyis domus vestre fundate sunt/cū hūilitate ⁊ deuotiōe de-
bita req̄siti/abbates substitutos bñdicere/⁊ cetera que ad of-
ficiū ep̄ale p̄tinēt exhibere forte renuerit/cisdē abbatib⁹/ si tñ
sacerdotes fuerint/liceat p̄prios nouicios bñdicere/⁊ cetera q̄
ad officii suū p̄tinēt exercere/ et ab alio ep̄o accipere q̄ a suo
fuerint indebite denegata. Illud adiūciētes vt in recipiēdis p̄-
fessionib⁹ que a benedictis vel bñdicēdis abbatib⁹ exhibent/
ea sint epi forma ⁊ exp̄ssiōe p̄tenti/q̄ ab origine ordinis noscūt
instituta/sez vt abbates ip̄si saluo ordine suo p̄fiteri debeāt/

et contra statuta ordinis nullam professionem facere compellantur. Quod si se-
 des diocesani episcopi forte vacauerit/hec omnia a vicinis episcopis libere
 suscipere et absque contradictione possitis/sic tamen ut ex hoc imposterum
 propriis episcopis nullum preiudicium generet. Quia vero interdum proprio-
 rum episcoporum copiam non potestis habere/ si aliquem episcopum pro vos transire
 contigerit/ ab illo interim monachorum ordinationes/benedictionem
 vasorum/ et vestium recipere valeatis. Pacis quoque et tranquillitati
 vestre prouidere volentes districtius prohibemus ne quis vos ad se-
 cularia iudicia prouocet/sed si quis sibi putauerit aliquid in vos
 de iure competere/sub ecclesiastico iudice expiendi habeat facul-
 tatem. Nullus etiam vos vel fratres vestros ad concilia/synodos/aut
 aliquos forenses conuentus ire/vel iudicio seculari de substantia
 vestra propria/ vel possessionibus subiacere compellat/ nec ad do-
 mos vestras accedat causa ordines celebrandi/chrisma faciendi.
 causas tractandi/aut aliquos publicos conuentus conuocandi.
 Adicietes ut nulli infra muliare unum ab abbatibus/ vel gratiis
 vestris/edificia vel mansiones novas liceat facere. Quod si presump-
 tum fuerit/pro episcopum diocesanum vel eius officiales excommunicationis
 sententia arceat. In causis autem propriis siue civilibus siue criminalibus
 contineantur questionem/liceat vobis fratrum vestrorum quos ad hoc ido-
 neos esse constiterit testimoniis uti/ne ex defectu testimonii ius ve-
 strum valeat deperire. Auctoritate quoque apostolica interdiciamus/ne
 quis vicinos vel mercenarios vestros pro eo quod vos ad laboran-
 dum adiuuerint in illis diebus in quibus laboratis et alij feriant/
 vel aliqua occasione eorum que ab apostolica benignitate vobis in-
 dulta sunt/seu benefactores vestros pro eo quod vobis aliqua benefi-
 cia vel obsequia ex caritate prestiterint interdiceret/aut vinculo
 anathematis audeat innodare. Quod si quis in aliquem de familia
 vestra quod diu in famulatu vestro fuerit propter detentionem deci-
 marum/vel aliud aliquid a sede apostolica ordini vestro processum/excois/vel
 interdicti sententiam promulgauerit/liceat vobis eos absolueret/ et si
 necesse fuerit ecclesiastica sacramenta cum sepultura conferre.
 Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre constitutionis et
 confirmationis infringere/vel ei ausu temerario contraire. Si
 quis autem hoc attemptare presumpserit indignationem omnipotentis

rentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se nouerit
incursum. Datū Cleron. ij. Idus Martij.

194

Optimum notabile.

Nota quod quilibet bonus ordinis zelator qui uult intelligere
libertatem dicti ordinis/que a nonnullis quibus exemptio ab ordi-
nariis dicitur/debet attente notare privilegia precedentia/et aliqua
sequentia. Et quia faciunt mentionem de ordinis libertate ab ipsius
origine/super omnia recurrendum est ad prologum carte caritatis/
que est fundamentale et originale statutum ordinis/ubi est fons
et origo libertatis ipsius/in quo sic dicitur. Antequam abbatie ci-
stercienses florere inciperent/dominus Stephanus abbas et fra-
tres sui ordinauerunt/ut nullo modo abbatie in alicuius antisti-
tis diocesi fundarentur antequam ipse decretum inter cisterciensem ce-
nobium/et cetera ex ea nata exaratum et confirmatum/ratum habe-
ret. propter scandalum inter pontificem et monachos deuitandum.
Beatus enim Robertus et fratres sui iuxta diuinam inspirationem
cistercium fundare volentes/non ad presule ordinarium episco-
pum cabilonensem/sed ad legatum apostolicum Lugdunensem episco-
pum recurrerunt/et eius mandato immediate sub sede apostolica
cistercium fundauerunt episcopo cabilonensi in nullo se/nisi commis-
sione dicti legati in cistercio se occupate. Idcirco dominus Pa-
schalis papa secundus in privilegio precedenti dicit abbatiam ci-
stercij perpetuo haberi sub speciali tutela sedis apostolice. Calistus
autem papa secundus/et alij sequentes confirmando dictam cartam
caritatis/etiam ipsius prologum ratificant. In quo/decretum per be-
ate memorie dominum Stephanum cistercij abbatem et fratres suos
super cenobijs ab eis fundandis factum exprimit/scilicet quod nulle ab-
batie sui ordinis fundarentur in aliqua diocesi nisi prius ipse epi-
scopus consentiret/quod sicut cistercium ordinis mater erat ab or-
dinario scilicet episcopo cabilonensi exemptum/ita quoque et ipse
episcopus in cuius diocesi aliud monasterium ipsius ordinis esset

b 4

fundandū etiā cōsentiret monasteriū ipsum/in nullo eidē ep̄o
 subijci/sed solū abbati cisterciū qui cōditor dicte carte caritatis
 inter cetera dicit. Curā tñ animarū illoꝝ gr̄a caritatis retinere
 volum⁹ oēm p hoc iurisdictionē intelligēs/statimq; psequit/in
 claustrō nostro rē. necnō suis patrib⁹ abbatib⁹ imediatiis a q̄
 bus talia monasteria imediate dependerēt/ fm gradus suos.
 Ex quib⁹ euidenter cōstat eos q̄ asseruerūt cisterciū/ z ordinem
 quōq; z p̄mo tpe fuisse ep̄is z ordinarijs subiectos/ min⁹ suffici
 enter ordinis secreta z fundamēta itellexisse/ z falsā opinionē
 posuisse. Si ita fuisset/q̄ inuite vniuersi ep̄i p totā mūdi lati
 tudinē dispersi p̄cordit/nullo eoz discrepāte/tā glorioſū z fa
 mosū ordinē ab eoz iurisdictione eximi pmississent. Ut neq; ibi
 dē visitatiōes quascūq; facerent/nullas pcuratiōes reciperēt/
 z penitus nihil auctoritatis inibi sibi reseruassent. Diuina igi
 tur puidētia sanctos p̄res Robertū z ei⁹ fratres inspirāte z di
 rigēte/cisterciū z vniuersa ei⁹ mēbra in sūma libertate seu exē
 ptione ab ordinariōꝝ subiectione nata/ z cōtinuata fuerint. Et
 cū exēpta dicunt/exēptio nō p̄supponit subiectionē aliquā fuis
 se p̄uiā/sed solū p̄seruationē/ne in subiectionē ruerent/ sic suo
 mō accipiēdo exēptionē/sicut cū glorioſa virgo Maria a pec
 cati originalis macula quōq; exēpta dicit. Ab illa em̄ totaliter
 immunis z p̄seruata semp fuit/qz tota pulchra sine macula/ aut
 ruga. Et sup istis principijs fundant originaliter p̄uilegia p̄ce
 dentia z multa sequētia in qb⁹ gradatim plura p̄ozib⁹ addunt.

Quia insup dicta p̄uilegia tā p̄cedentia q̄ plura sequētia
 totiens rememorāt ep̄os in b̄ndictionib⁹ abbatū p̄tentari de
 bere p̄fessione que ab ordinis exordio noscitur instituta/z aliam
 ab eis req̄rere nō possunt/filios ordinis latere nō debet p̄fes
 sionē hic multū generaliter p deuota quadā p̄testatione reue
 rentie z honoris ipsi ep̄o p abbatē in exhibitione b̄ndictionis
 facte accipi. Et qz in aliquib⁹ p̄uilegijs sequētib⁹ dicit/qz ep̄i
 debēant esse cōtenti forma p̄fessionis quā cisterciū abbas fa
 cit in sua benedictione. Idcirco vt cū p̄sone ordinis p dei gra
 tiam ad illū actum puenient/nō oīno p̄fiteant fm formā in li

bris epoz positā/dignū durim⁹ hic eā quā facere solet abbas
 cistercy inserere. Ego. H. abbas cisterciē subiectionē/reuerē-
 tiam/z obedientiā a sanctis p̄ribus cōstitutā fm regulā sancti
 Benedicti tibi dñe. H. ep̄e/tuisq; successorib⁹ canonice substi-
 tuendis/z sc̄tē sedi cabiloncū/saluo ordine nostro/ p̄petuo me
 exhibiturū p̄mitto. Per hanc clausulā/saluo ordine nostro/q̄
 hic vltra libros dñoz epozum addit/sufficiēter moderantē z li-
 mitantē termini isti in hac fōrma p̄fessionis positi/scz subiecti
 onē/reuerentiā/z obedientiā. Sunt em̄ p̄ oia ab eo tā interio-
 ori q̄ exteriori foro exempti/vt patet p̄ ista priuilegia. Nobzē
 ab olim plures deuoti ordinis filij cū missam celebrātes in p̄n-
 cipio canonis dicūt p̄ rege nostro/z antistite nostro/eū ordi-
 nis patrē cui oēs de ordine subijciunt intelligūt/qui recte oim
 sui ordinis pater z antistes dici potest z debet. Porro ad sup-
 his vitandā multoz episcopoz cauillationē/z pluriū abbatū
 simplicitatē/qui munus benedictionis recipiendo ad illa non
 multū aduertunt/z ex hoc multi ep̄i auctoritatē z iurisdictionē
 sup eos p̄tendere nisi sunt/sicut patet in multis locis germa-
 nie/z in diuersis alijs puincijs/ p̄inde voluerunt ordinis pa-
 tres/duo sup his remedia a. S. d. nostro Innocētio papa oc-
 tauo obtineri. Primū est declaratio amplissima exemptōis or-
 dinis in generali z in particulari ab ordinarijs. Scdm̄ vt cister-
 cy abbas tanq̄ eoz oim pater/abbates z abbatissas b̄ndice-
 ret/z sic cessant omnes occasiones ordinarioz/ad sibi p̄sonas
 z loca ordinis in aliquo subijciendū/q̄ suis in locis ponunt p̄-
 scoz exēplo patrū/qui ab exordio vsq; in p̄sens fm occurrētes
 ordinis necessitates in diuersis materijs ad sc̄tām sedē recur-
 sum habuerūt/sicut ex hui⁹ collecte decursu satis cōstare p̄t.

**Priuilegi dñi Honorij pape. iij. Ne de
 terris ante cōciliū acquisitis/ si alicui eas
 ad excolendū cōcesserimus/ z postmodū
 ad nos redierint/decimas demus.**